

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. II. Altera singularis industria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

prima, sed singularis industria est. Non omnium est, scio, illam imitari. Ego autem hanc excerpenti methodum eâ causâ proposui, sed & reliqua ejus generis propositurus sum, partim ut apud amicos nihil Excerpitorum tegerem, aut dissimularem, partim ut Excerpenti non tantum primum modum, quod promisi, sed & varium usum integrè docerem. Sed manum de tabulâ industriam singularem alteram examinemus.

CAPUT II.

Altera singularis industria:

Lusus Urbani, faceria, sales, & joci.

Secunda singularis industria Lepores & historicam hilaritatem sectatur.

EVLOG. Hic priori longè grandius volumen porri-go, dictis ac historiis festivioribus referam. Hæc altera singularis industria est, Lepores & historicam hilaritatem sectata. En librum minimè gracilem, amœniore historiâ plenum. Hic gaudium & risus habitant, & unus in his ordo est sine ordine. Index, ut priora omnia, ita hæc suis quæque elementis distinguit. Scitamenta, nuces, & mellita crustula pro pueris videri possunt hæc pleraque, sed mihi crede, nucleis & solidus cibus non deerit rimanti. Hæc, quamvis jocularia, politicos & urbanos mores non rarè formant, subinde docent & sacros; litterata namque monita, & ad vitas salubria, hic non infrequentia; nonnullam etiam eruditionis suppellectilem hæc chartæ subministrant. Hic apologi, fabellæ, sales ac joci, narrationes ludicræ, lepidiores historiae, omnis generis faceriae reconduntur. Sed quod superiori capite proponebam, id repeto, idem moniturus circa sequentes industrias: Imitatores hæc in re si nullos habeam, aut paucos, non graviter indignabor. Hæc enim ferè omnia ad tertiam classem, scilicet ad *Historicam* revocari possunt. Si enim in eâ classe non judicavi sacra à profanis discernenda, nec ludicra etiam ab iis separanda existimo, ne quidquam tædii adducam iis, qui hæc in re discipuli esse non recusant.

Sed ante omnia mei voluminis frontem seu inscriptionem lege; hæc est:

Sales

DICTIS, FACTIS;
FESTIVIS, RIDICVLIS;
APOLOGIS, FABVLIS;
PRISCIS, NOVIS;
FACETIIS, IOCTIS;
EDITIS, INEDITIS;
CAVILLATIONI, DICACITATI;
URBANÆ, PAGANÆ;
MORIBVS, LEPORIBVS
AVDITIS, INAVDITIS VARIE MIXTI.

Hæc libri frons est; materia risus hic abundans & copiosa. **FAVST.** Ignosce Præceptorum optime: Humanæ gentis vitium, ut nosti, curiositas est: aures mihi pruni ad hos lepores & sales gustandos. **EVLG.** Ergo in gustulum hæc habe, sed pauca: non hincibros excudimus, sed libri specimen, methodi paradigma & exemplum proponimus, practicam, ut dixi, & mechanicam dissertationem instituumus, quæ non auribus solum, sed & oculis præceptiones datas ingerat. Ad rem.

Convivati aliquot in convivio festivius dictum:

Convivium erat non tritum Charitum, non novem Musarum, sed ultra convivii leges, plurimum amicorum. Convenerat inter eos, ut pro se quisque festivius aliquid narraret ad commendandam sui modimperatoris lautitiam.

Primus: Probat quandoque deesse astutiam,

Primus sic orsus est dicere: Vulpes prædixit pagani domum expilatura per angustum foramen vix sese penetravit. Prædam nocte speratam & proflus opimam, lautitias se farsit, quantum quidem venter capere potuit; quem ita distendit, ut, cum egressum moliretur,

eadem viâ neutquam jam ampliùs spatiose corpore transire poterit: dum luctatur & hæret, adest mustela, & ô! te fatum, inquit, quæ tentes nunquam successurâ: venter tibi nimium tumet: deplendus est ille prius, si quidem hoc ostio velis evadere; quare age, revome quod glutisti, & tum demum per has fores fugam capesse. Est cum & vulpi sua desit astutia. Huic proflus geminum: Serpens lagenam est illapsus per angustum os. In hac cauponâ vinum in se ingurgitavit avidissimè. Atque cum jam reditum pararet, omnem viam sibi sic inflato & magno nimium arctam reperit. Interventit vini herus, ac luctantem vidit in vino, & cum vino viperam, ad quam comiter: O mea lacertula, inquit, hæc quidem frustra conaris. Te potius rumpes, quam istud tam angustum ostium. Verum hoc age (si quidem ego tibi sim consilio) vinum, quod adeo avariter tibi ipsa propinasti, hilariter revome, & redibis viâ, quâ ivisti in hanc vinariam domum. Apologus notat eos, qui sæpe opes, quas malè glutierunt, revomere coguntur. Ita spongiam jam turgidâ exprimuntur, tantumque reddunt, quantum biberunt. Subjungens alter: est cum philosopho sua desit scientia. **Æsopus**, ille ingenii abundans, cum hero suo non incelebri philosopho Xantho in alienam hortum concessit. Hic hortulanus philosophi velut arcanioris naturæ omnis scientissimum sacerdotem interrogans: Qui sit, mi domine, inquit, quoddam sine radice, & semine tantum lolii & inexpugnabilis graminis, tam largo & facili proventu succrebat: neque hæc manus meæ illi quotidie extirpando sufficiunt. Et licet pectus in visas herbas conculem, usque ramentum & usque sese attollunt humo, & felicissimè succrescunt. At verò olus illud, plantaque, quas cum stirpibus terræ infero, in fertas summo studio curaque foveo, non æquè tamen felici segete proveniant? Hic philosophus trepidare, & anxius versare animo, quid demum responderet. Tandem aliud ab omni eruditione suâ ipperare non potuit, quam remotum illud & frigidum: Hunc esse singularem naturæ genium. Ad hæc subridens **Æsopus**: Atqui & ego, inquit, philosophus jam sum, hoc enim gladio vel innumeros Gordios nodos solverim. Quare tam olitor, quam philosophus hominem urgent, ut, si quid nosset super eâ re scitus, proferret. Servus igitur ingenio quàm formâ commendatior; Xanthe, ait, herba, quæ hic spontè, ultro, injustè pullulant, sunt terræ hujus germana soboles, veri filii. At verò illa, quas olitor aliunde petitas terræ obtrudit, & inserit vel nolenti, privigni sunt. Ideo non mirum novercam in hos privignos minus esse benignam, quàm in suos filios. Ergo & philosopho subinde deest scientia, ut vulpi astutia.

Dicentis vocem excipiens conviva tertius: Nonnumquam & convivatori, ait, desunt fercula. At certe non huic nostro, sed illi, qui ad tenue salinum invitare ausus diademata. Ruri quis invitaverat regem Philippum Macedonem, qui cum multis comitantibus ad cenam paucis apparatam venisset, vidissetque hospitem ob id anxium, circummisit qui amicos clam moneret, ut servarent locum rarioribus placentis, quarum expectatione, cum illi parcius vescerentur appositis, cena omnibus sufficit. Nil tale nobis hic metuendum. Veniat rex Philippus cum suis, & epulam se dignum inveniet. Ergo & convivatori subinde desunt fercula.

Imò, ait quartus, non rarè deest aurum Chrysopeo. Ad Leonem X. Pontificem Maximum ingeniosus veterator adiit, qui artem chemicam factitabat (quam hoc ævo exercent multi, qui, dum aurum quarunt, argentum etiam amittunt) libellum porrigens, quem de auro è quavis propemodum materiâ conficiendo non sine eruditionis foco conscripserat. Pontifex donum non apermatus, benevolâ manu admisit, & hominem responso liberali censuit remunerandum. Cum autem libelli

Secundus Philosopho scientiam.

Tertius: Convivatori lautitiam.

Quartus: Chrysopeo aurum.

libelli auctor insigne amplumque sibi munus speraret, Pontifex amplam certe crumenam sed vacuum redonari iussit, addito dicto: Non ingratum sibi fuisse munus oblatum, & videri auræ munificentiam compendendam: quia tamen ille ipse scientiam certam conficiendi auri calleret, iudicare Pontificem, commodissimos ipsi fore loculos, ut habeat, ubi aurum à se confectum reponat. O aurificem miserum, qui mendicat aurum, quod facere, quod donare potest! Ergo & aurifici subinde deest aurum, sicut vulpi astutia, philosopho scientia.

Sicut & corvo ægrotanti memoria, subiecit quintus; & simul ingressus narratiunculam: Corvus morti vicinus, inquit, gravissimè decumbebat. Huic mater assidens à lacrymis non temperavit. Hanc filius fractâ & imbecilli voce, ne sibi apploretet, monuit, quin precibus longè potius suam sanitate Diis commendaret. Cui mater: O mi fili, ait, apparet te seriò ægrotare, omnino tibi memoria intercedit. Furto tam multiplicium non meministi? Et quem Deorum tibi propitium fore confidis, cum pæne nullus sit, cuius tu aram non spoliaris, è cuius vicinis nihil furatus sis.

Ægrotanti corvo simillimi, Antiochus rex Syriæ, qui Judæos immanissimè vexavit, & Maximinus Imperator Romanus, qui crudelissimis edictis & cruciatibus atrocissimis Christianos funditus delere statuit, uterque horum divinâ tandem exerente se iustitiâ in morbum terretimum lapsus, cum aliunde nulla spes auxilii afflueret, ille Judæos, iste Christianos enixissimè rogavit, ut Deo suo pro reparandâ valeret supplicarent. O corvi! non meministis, quantum illos afflixeritis, quorum vota precèsq; nunc exposcitis. Nimirum ægrotanti subinde, nec mirum, labat facinorum commissorum memoria.

Ita subinde moribundo, quod mirissimum (conviva sextus addidit) non labat animus ullo metu. Et: Ferunt hominem fuisse, inquit, jam in patibulo, jamque in ipsis fatalibus scalis constitutum, nihilominus ore ridentem ad iudicem hæc infra spectantem dixisse: Mirari se ubi senex ille non procul astans affigeret conspiciat, cum naso esset admodum simo. Fuit, qui pariter in patibulo scalis jam consistens ultimum salutis poculum postularet. Porrectum est. At ille spumam è nobili zytho studiosissimè distans: Nephritidem, inquit, & calculos hæc generat. Ne igitur ex renibus laborem, caveo. O ridiculos, & ô insanos homunculos, quibus jocari libet in ipso æternitatis punctistitio! Sed mirito hanc hominum fœcè, de quâ in has ipsas notas hinc illinc plurima excerpti. Adde hæc brevicula. Thomas Morus illusterrimum sidus Angliæ, cum rogaretur in carcere an non sententiam mutasset regis decretis subscripturus; instare diem supremi fati, proinde aperiret animum, quid jam denique sentiret. Nec verò quidquam regi fore gratius, quàm audire sententiam à Moro mutaram. Imò verò, ait Morus, mutavi. Ad eam vocem subito adstantium ingens fuit gaudium & applausus. At Morus suæ vocis interpret: Mutavi, ait, sententiam. Constitueram enim antea barbam solam, nunc autem re pensulatiùs examinatâ, consultissimum iudicavi, barbam simul & comam præbere attondendam; cervices non subtraham securi. Hæc mea est sententia. Ite, illamque regi renuntiare. Mox ad amicum flentem subridens: Et, quid est, inquit, mortalis vita? Vivendo jam pridem ibam ad moriendum, vel, quod sapientibus visum, in horas singulas moriebar. Ante ipsas mortis fauces tranquillæ conscientiæ licet jocari.

Cosmas Medices jam morti vicinissimus, cum paulò ante obitum à conjuge interrogaretur: Cur, cum vigilaret, oculos clauderet? Cuperem, ajebat, huic rei affluere, ut, ubi mors clausura esset oculos, id ego paterer non invitus. Ita, inquebat con-

viva sextus, moribundi sæpe sine metu sunt.

Quemadmodum, inquit septimus, iracundi plerumque sine mente. Ferunt famorem, quotiescumque in paupertinâ mensâ, olera minutim confecta apponebantur, iis pro loco suo signum crucis imprimere consuevit. Hic ad eò religiosus opifex inter aliquas operas, alebat famulum, aliis sagaciorem, quem cum eares animadvertisset quandoque, primum id heri sui religioni tacite transcripsit, at verò cum id sepe sapius jam fatitantem obliquè observasset, non religionis sed gule ergo fieri concecit, quippe in depressos illos oleris sulcos ex omni ferculo redundans pinguedo colligebatur. Quare idem ille famulus, ut primum scenne suum tenentem herum observavit, exemplo manu involans in patinam, sulcos illos pinguiore circumducto cochleari turbavit atque confudit. Herus elusum conspicatus, & olere ipso jam multò turbatior, exasperari iracundiâ graviter Tomachari, & sublatum ex mensâ ferculum per parulas fenestras indignabundus precipitare in viam: mox famulus convolutam raptim mappam cum omni instructu pranforio, pari jactu eadè viâ sequi iussit; & ad herum: Ergo magister, inquit, jucundi hodie infra comprandebimus: dignum profecto Cynica hac cenâ triginium. Mens iracundis deest: nam Annæ Senecæ *Ira, brevis est insania, impotens surdecoris oblita, nec cæcitudinum immemor, rationi consiliisq; præclusa, causis vanis agitata, ruinis simillima. Arida & ab igne corripit facilia, scintillam quoque fovit usque in incendium. Ita grandis iræ exitus, furor est; ideo ira vitanda est, non tantum moderationis, sed & sanitatis causâ. Ab ira irascimur.*

Sicut, excipit octavus, à tironibus experientia. De Anachoretâ unius dieculæ, nihil nequam, ô viri, audistis: Nihil, ajunt, unaque rogant, ut narret, suam quoque symbolam coliturus in cenam & à dictis & à ferculis tam lautam. Mox igitur Octavus: Resunt, inquit, sub prima infitia Societatis Jesu miræ simpliciter tyronem fuisse. Jacobus is audiebat, homo ceterâ bonus, modò non nimium bonus esse voluisset. Primò quidem ad religiosam familiam Parisiis venit, nec inter illos malè se gessit, nisi quòd subito eremum adspirare cœperit, nec aliud audire voluerit, quàm cultum solitudinis. Ergo missione impetratâ Lutetiam abiit, & inibi nescio quam silvulam ingressus, æternum, ut putabat, domicilium ibi fixit. Arque tu mihi jam bone Anachoretâ salve. Diem unum eò loci exegerat inter quercus: atqui hic dies sæculum fuisse putandus est. Nocte in tempestâ, quæ illi prima fuit in hoc hospitio, agasones, qui Lutetiam in mercatum ibant, nemus ingrediuntur, tarda, nec expectato sonitu, quatit ungula campum, accedunt tintinnabula & nolæ, quæ nocturnam formidinem mirè auxerant. Hic bonus, ille eremicola, ferè jam funus, attonati & pæne in laxum obrigefecere, nec aliud credere, quàm omnem inferorum lemurum plebem in suum caput ire: nec aliud misero subsidium occurrere, quàm ut à sacris vocibus opem posceret. Ingenti ergo voce Jesu & Jesu Matrem inclamare: subinde & illud ingeminare: Et Verbum caro factum est, &c. Audierat enim & D. Joannis Evangelium contra tygias alastoras facere. Vix diluculavit, cum ille vasa colligans, amatae solitudini longum vale dixit, & ad Religiosam domum remigravit, ubi ita brevè profecit, ut Christo complures reconciliaret, pupillis & orphanis, quos in plateis repererat, stipem corrogarit sapius: jam bonus adjutor, antea tam malus eremita. Nimirum defuit experientia, & subsidium opportunum.

Hic nonus conviva: Cum, inquit, subsidii opportunitas deest, quaerenda ea est, quæ licet, quod à vasto animi mali discas. Audio viro primario simium fuisse, qui, quòd domesticus esset juxta ac gratiofus, per ædes liberè discurrebat. Quadam verò die, dum ante culinam excubat,

excubat stomacho suo militaturus, cocus quidem eas excubias observavit, sed dissimulavit observasse, nec pro more quidquam deesse in stipendium. Enimvero ubi miles videt se spe sua frustratum, mox in culinam, & simul, abeunte coco, in focum. Accidit autem, ut eo tempore prunis castaneæ porrerentur, quarum odor, qui vix jejunum exploratorem advertisset, simium accivir: ascendit ergo focum, vidit aridentes sibi castaneas, sed, quod dolebat, intra ignem parturientes. Maturat ille mox opem, & obstetricante manu partum tollere conatur, sed infelici successu, quippe qui & ipse ardoris impatiens adustos digitos retraxerit. Dum vero consilii anceps hæret, selem conspicit musculus insidiantem, eamque mox invadit, & quantum quantum renitentem, & sibilanti ore fulminantem ad vicariam operam cogit; proclit, inquam, suisque manibus felis pedem apprehendit, & sic eo ministro castaneam unam post alteram è prunis extrahit. At felis tam barbaræ servitutis impatiens horrendè in lupum ululavit, illisque insolitè lamentis auxiliarem coci operam sibi accessivit.

Decimus:
Simii in-
fortunium.

Continò conviva decimus narrationem de simio excipiens: Opportunè mones, inquit, ut nemo nostrum abeat asymbolus, audite simii infelicem exitum. Habebant unà simius & marina testudo amicissimè, mensamque pæne communem habebant. Invidebatur eis à serpente hæc mensæ societas, & tantus amor. Nec aliud quærebatur, quam nocendi occasio & amicitiaë dissolutio, quæ talis fuit. Febrire cæpit simius, nec pharmacum morbo scivit: serpens, uti catus medicus, accedens & visens ad simium: O hominum, inquit, simillime, tuus morbus sanari se patietur, sed non nisi corde testudinis. Et fortassis si roges, ipsa non negabit affectu in te tam prona. Simius valetudinis amans medicum hoc consilium exposuit testitudini, quæ, uti cata erat, in hunc sensum respondit: Nos id genus testudines cor nostrum non semper nobiscum gerimus; meum certè mihi trans mare est: sed hoc agamus, unà iter faciamus, ego natandi perita tergum sessori tibi præbebo. Ex ordine, & consilio omnia hæc facta. Pontum ergo unà ingrediuntur, cumque jam in medio ferè ponti essent, testudo sessori suo se subtraxit & undis abdidit; miser simius natandi imperitus, qui febrium igni perire horruit, aqua maris periit. Sed vera turbata amicitiaë, imò conjugii concordissimi disturbati historia hæc est. Immisit demon vetulam in uxorem optimi mariti; quæ primò, uti consilia sua celarentur, togavit, habere se quod suaderet & moneret. Jussa dicere: Tuus, inquit, vir, ancillam magis, quam te amat, nec fidem tui servat; hodie empturus est aliquid, non tibi, sed famulæ. Eadem anus alio loco & tempore virum eam aggressa: Tua, inquit, uxor alios præter te habet conjuges, quos amet, & à quibus ametur. Persuasit & huic mendacium: nam hoc addidit argumenti: Reperies, ajebat, noctu cum novacula lectum parentem, & vitæ tuæ insidias struentem; credidit miser. Post hæc vetula ad uxorem rediit, &: Si vis, inquit, huic malo remedium invenire, me audi, res factu facillima est; ubi te nocte hæc cubitum contuleris, novaculam tecum sumes, novaculam, ajo, non aliud instrumenti genus, & jam dormienti pauculos pilos è barbâ, præcides; ita illum tibi denuo conciliabis, & à turpi amore avertes; credidit etiam misera, & fecit uti suaserat otinians focaria. Nocte illâ maritus se in lecto composuit, & somnum, imò & ronchos simulavit: tum mulier pilos barbitii præcisura novaculam expedit, cum maritus vigil & paratus: Hic ego te, inquit, deprehendo scelus: tum vitam mihi eripere? quin ego stylum verto, & hac ipsâ novacula animam tibi statim extorqueo: sed differo manus violentas, &c. tandem certè, etsi serò, fraus impurissimæ vetulæ deprehensa, & conjuges in amorem reconciliati.

Undecimus:
Vide igitur, cui fidas, ait convivarum undecimus.

Aliud sæpe linguâ promptum, aliud ore clausum teneamus: arcana pectoris detegere rarum, nam quandoque etiam noxium est. Atque ut & ego meam dem symbolam, gladiatoris illaudabilem altum attendere. Lanista fuit, qui nihil ita faciebat exactè, quin posset, si veller, exactius; nec discipulis omnia suæ artis mysteria pandebat, quin sibi, quod solus sciret, reservaret. Habuit hic è tyronibus audaciorum aliquem, qui adeò sibi in arte proficisse visus est, ut magistrum vel æquaret, vel superaret. Quare experiundæ arti suæ, magistrum provocat ad duellum, idque de capite. Pacta conventa erant, licere uti quibuscumque quis posset artis arcanis; progrediuntur. Diu ventilant pro more: tandem & congregiuntur. Jamque magister tyroni imminens: Atqui, ait, non ita convenit inter nos, ut mihi cum duobus certandum sit. Discipulus male cautus respicit, æquis à tergo adjutor sibi adstet. Hic magister occupat, & gladium vi librans in caput, quâ potest mole intorquet, sternitque miserum cum hoc dicto: *Den Straich hab ich dir nie gegeben.* Augustus Vindelicorum præsigniores duo gladiatores erant, quorum ille *Phisippus Käbitin* iste *Hans Käbitin* audiebat: ille Drusiano gladio (*im Drappier*) iste macharâ (*im Schwend*) pugnabat. Uterque; eodem ludo faciatus est non perfunctoriè: cumque è palestrâ descendissent, populus hæc jocum faciens clamavit: *Das Käbitin hat man geschlohen und das Käbitin geschlohen.* In alienum corium ludere, per facile.

Duodecimus conviva demum: Semper ego auditor tantum? inquit. Ut noveritis etiãnum mihi constare memoriam. Primus vestrum quandoque valpi deesse astutiam; Alter, philosopho scientiam; Tertius, convivatori lautitiam; Quartus, chrysopœio aurum; Quintus, ægotanti corvo memoriã; Sextus, paribulandis nonnumquam non deesset lætitiã; sed deesse, ajebat Septimus, iracundis prudentiam; Octavus, Anachoretis tyronibus experientiam; Nonus, simii vafrementum; Decimus, simii infortunium; Undecimus, gladiatoris consilium malignum percensuit, addam ego furis ingenium non spernendum. Mens omnium nostrum, ni fallor, erat, hoc adstruere; cum plurimum ubique soleat deferi, huic convivio nostro nil deesse, in modimperatoris nostri liberalitate nihil desiderari posse. Sed ne mea desint symbola, de Mercurii alumnulis hæc accipite. Ferunt in terrâ Italiã furem fuisse prælustrem, qui ipsum suum magistrum, furumque omnium antesignanum Mercurium, aut Mercurii filium in arte hac vince-ret. Erat is probè doctus occultè tollere, clam surripere, milvinis unguibus quidquid attrèctasset, suum facere:

Nec fuit Autolici tam piccata manus.

multas ille domos jam expilarat, plures crumenas extenterat, fortunam denique ubicumque reperiebat, amabat; manus nusquam apud se habebat; dixisset illum apud veteres Ægyptios natum, qui furta omnia licita sibi fecerunt, & impunita; aut etiam apud Lacedæmonios, sobrios illos & acres viros, apud quos jus atque usum furandi fuisse dicunt; idque à juventute eorum (*Gell. 11. cap. 18.*) Talis è iste, dignissimus sanè, qui tandem prælatæ crucis candidatus fieret, in sublime tolleretur, & in longissimam litteram extenderetur. Sed vivebant adhuc in homine melioris animi igniculi, & necdum omnes ille momenti conscientiaë exinxerat: ita homini religio incessit, ut subitò veller vitam in melius mutare, furatinam desinere, impiatum animum ab omni noxiâ serò emaculare. At multa erant, quæ ultro currentem jam incitarent, jam & revocarent denuo. Ecquid enim, ait ille secum, hunc ego familiarem carnificem & domesticum tortorem, ecquid hos ego inferos circumfero, stimulantem usque & usque conscientiam? vulturem intra me passco; unã hunc ego exomologesi jugulavero. Sed quid dicent, imò quid dicet venter elutire indoctus? & quid tandem dicent hæc manus non lignibus

Martialis
lib. 8. epigram. 59.

gonibus infueta sed furis? Ergo æternum sic crucier, & vivus adhuc tartari pœnas tolerem? finiam tandem quotidianam hanc lanienam, & quidquid tot annis noxarum malè contraxi, dieculà unâ, imò horulâ unâ benedilam; obfirmo animum, & templum peto. Bonæ cogitationes istæ, conatus fuerunt boni, modò fuissent etiam diuturni: quid enim consceleratum animum juvat expiâsse, si eadem statim piacula repetas? Templum ergo addit querendo sacerdoti, apud quem vitam priorem omnem recenseret, & unâ confessione se eximeret à culpa omnium scelerum. Amavit hominem fortuna, quem aliàs semper (uti & fortunam homo) & primo ingressu aspectûque sacerdotem offert: crederes ad hoc eo iustum ire, nec ab aliis id temporis occupatum. Lavernio, prout assueverat, pensili gradu ad sacrum tribunal perrexit, ingenuicat, frontem notat demum & narrare orditur longos annales, atque à primis retro annis omnem vitam retexere: sed & gemitus addere, aliàs subinde suspirare, pectus etiam tundere, omnia demum pœne utrimque disceptatio hæc tenuit. Sacerdos multa monere, terrere, rogare; summum tribunal, ima tartara, & vicinium mortis proponere; ille ad omnia ingeniscere, emendationem promittere, denique omnium scelerum veniam accipere: interea dum res longius extrahitur, tabellio in hanc ipsam ædem sacram è viâ divertit, & occasionem nactus tam commodam purgandi animi, hastulam viatoriam ad confessarij fedile adclinat, & egressurum illum præstolatur, securus furti ob tantam loci religionem. Manticularius jam sceleris omnis purus, post ultima sacerdotis verba lætus & alacer surgit imperata facturus. At, ô consuetudo prava, quantum tibi vitium est in humanos mores! loco ille nondum abierat, cum hastulam videt politam, & affabrè factam: mox oculum, dein & manum iniecit, & ubi prius omnia celerrimo oculorum rotatu circumspexit: Quod Deus fortunet, inquit, sic vitam novam ordior (à Dio, che mi faccia ben cominciare una vita nuova) & cum dicto è templo perniciter ad notas sibi latebras evolavit. Nimirum hoc est proficere, qui antea fur tantum fuerat, jam & sacrilegus esse didicit.

Huic subjungo supparem. Fur non tantum viscata manûs, sed & ingenii fuit festivi. Hic in æde amplissima multum circumspiciens, aliud non vidit, quam sui principis, Mercurii, statuam; quam aggressus: Memini, inquit, me etiamnum puerulum in scholis sæpe audire, à discipulo quandoque superari magistrum: tu mi optime Mercuri, facunde nepos Atlantis, meus quidem præceptor fuisti, sed da veniam, & patere, ut præceptorem vincat discipulus. Dixit, & statuam abripuit. His & istud addo. Affirmavit fide dignus hoc sibi factum quod narraturus, pro percepto liquere. Audierat caupo quispiam ex hospite suo: die crastini, seu extremo noctis, antequam dilucularer, Coloniam iturum in mercatum: Et rectè est, inquit, comes ero. Paciscuntur ergo de horâ, quâ ut expergeriat, impensè rogat hospes, aut fur potius. Interea clam vaccam subduci, & in viâ aviâ arbori alligat; rediit ad cauponam, & manè cum caupone surgit, inique iter. Venitur ad locum ubi furtiva vacca latitabat: hic diversitoris comes; Quæso te, inquit, pedetentim procede, in proximo pago mihi negotii quid est cum debitore rustico. Caupo ergo solus progreditur. Mox assequitur alter cum vaccâ; & me miserum, inquit, pro pecuniis optimâ fide datis, en vaccam recipio vix ossibus hærentem. Caupo contra bovem dilaudans: Nisi, inquit, ipse heri vaccam meam stabulo conclusissem, hanc ipsam esse jurarem, adeò ex toto illi similis est. Veniunt Coloniam. Furi in foro boario, à quo sæpe inemptas pecudes abegerat, conspicitur non erat; rogat ergo cauponem socium, faceret sibi hanc gratiam, atque dum ipse majoris momenti

A negotium curaret, vaccam illi venderet. Non recusat alter, vendit bovem, pretium expectato majus bonâ fide refert. Ad quem manticularius: Te hominem, inquit, fidum & plenum officii cape tibi hanc rei venditæ partem: simul aureum protulit; & quia (addit) majus quam vel exigere vel sperare pretium poteram, è bove recepi, unâ prandeamus: de rationibus tibi nulla cura sit; atque quò prandium lautius instruamus, duas ego assas gallinas prætinabo è proximâ publicâ coquinâ, ubi horum opsoniorum & varietas & vilis annona est: huic rei, quæso, tu bona hospita duas mihi stanneas lances præbe, & ne quid gestem pateat, pallium tu tuum mihi injice. Promptos habet & obsequioses illa discos, iste mantelum aptat furi, imò donat. Abit fur lætus tam opimis spoliis: interea cauponis filiola adest præ foribus, parenti nuntiatura, bovem noctu à furo abactum. Ad nunquam caupo exterritus, ait: Da scilicet de Teuffid 31/ & mox nequissimam vafriciem sui comitis advertens: Ego ipse, inquit, rem meam vendidi. Interea gallinæ affantur, sed plumæ illas aliæ avexerunt, unâ cum suo Mercurio. Ita nec pallium, nec gallinæ, nec fur hæctenus redierunt.

De Mercurio dixi, num & de Mercatore addam? Cunctis anuentibus: Erat Mercator, inquit, auri, ut fit, quam templi amantior, rerum dives, virtutum egenus. Hunc conjux identidem monere institit: rem divinam cordi haberet, non forum usque & usque & usque solum forum, sed & templum frequentaret. A Deo & divinis rerum omnium principium esse capiendum; à cælo potius expectandos esse thesauros, quam à pelago. Hanc furdo fabulam occentarat sæpius, numquam tamen emendari potuit contumax consuetudo; nec tamen destitit pia mulier domi concionari marito, qui nollet conciones audire in templo; identidem monens infelicissimum futurum, si pergeret obstinere. Tandem, tandem è silice isto pietatis scintilla excussa est, &: Quid inquit, toties molesta es? non licet abesse foro, sine rei nostræ certo dispendio. Sed hoc agamus, ego forum pro me & pro te, tu templum pro te & pro me adito. Sic opere partito rei familiari curabimus, divinam tamen non negligemus. Consilium videbatur non adeò improbum. At ar vicariâ pietate cælum mercari, juxta putes ac sine alis volare. Nocte ergo proximâ visus est sibi mercator iste ad tribunal in aère situm citari unâ cum conjuge. Ut prius ante Judicis conspectum factus est, omnia in judicium formam composita, formidinem accenderunt. Stetit accusator, & dixit, firmarunt testes, sedic Judex inadulabilis, contraque improbos immisericos; sententia demum lata est in divortium mæstissimum: nam uxori cælum, ut quæ illud unicè ambiisset, addictum est, tartarum marito. Neque mora, uxor stellato calle ad gemmarum palatium tendere, jam & ingredi: hic miserimus maritus ad fores exclusum se miseranter ejulare, & postulare admitti; cum palatii illius janitor: Abi, ait, mi homo; uxor tua pro se, & pro te huc ingressa est; tu ad inferos pro te, & pro illâ hanc abi. Rediit miser post severum hoc somnium ad se, & ad vitam meliorem.

Sed ego hæc, Faustine, manum de tabulâ. His talibus, hic quem cernis liber, plenus est. Innumera sunt hujus farinae, quæ in sales meos excerpti. Ista verò in specimen recitavi, in quæ primò inædi. Et ne prolixior narratio foret molesta, convivis assignavi has facetias exponendas. Sed numquid & partem Indicis in hos Sales videre cupis? Litteram ex ultimis Alphabeti litteris do istam, hæctenus non monstratam.

Via ad inferos qualis.

Visna pellis ante captum ursum vendita.

Vxor mala, malum inemendabile.

Valerudo regi à stulto restituta, principi à simiâ.

Vinum aquæ submersum.

T t t 4

Vinum?

Vinum Iovi Servatori mixtum.
 Vini Vis admiranda.
 Venalis sapientia philosophi.
 Varietas pleræ.
 Vivus interrogatus num viveret.
 Volantes homines.
 Vixores viris imperant.
 &c. &c.

Hæc, Faustine, de jocis salibus, facetiis excerptis, aut annotandis dixerim. Tu verò probè memineris, me parte hac teritià de singularibus industriis agere; quas hac formâ adhibere, fortasse non cuivis promptum. Muneris istius est, quod ego mihi sumpsi, monstrare omnigenos enotandi inodos. Capiat, qui potest, & in rem suam trahat.

CAPVT III.

Tertia singularis industria:

EPITOME in Casareæ Baronium, T. Livium, Corn. Tacitum, Suetonium Tranquillum, C. Salustium, Q. Curtium, Iulium Casarem, Ann. Senecam, utrumque Plinium, Iustum Lipsium, alios complures.

EVLOG. Aliam tibi hîc industriam, sed singularem, sed meam monstro. Vis imitari? non veto, imò & juvo. Eminentissimum scriptorem, Casarem Baronium hîc tibi propono, cujus duodecim volumina de Rebus Ecclesiæ sedulo illustravi. Lectio proluxa, fateor, nec omnium est. Ideo Henricus Spondanus duodena illa Annalium Ecclesiasticorum volumina in unum sed grande contraxit. Evolvi & hoc singulari curâ atque industriâ, & inde singulorum annorum epitomen excerpti, quam uno alterove die totam facillimè possim relegere, & pleraque memoriæ mandare. Inde notitia rerum gestarum per duodecim centurias sæculorum. Etenim paradigma annorum liquet è primis, mediis, ultimis.

Tertia pro excerptis singularis industria:

Et paradigma.

Jesv Christi annus 1. Augusti Imp. 42.

Circumcisio Christi, Calendæ Januariæ expiatur. Christus sub Quirino descriptus. Magorum adventus: Quinam ii fuerint, quando fuerint: Fuisse reges. Error de biennii morâ retutatus. De Stellâ. Epiphaniæ festus dies. Jesvs in templo oblatas. Jesvs in Egyptum ductus. Memoria eorum, quæ de Jesv in Egypto. De Infantibus, Herodis jussu jugulatis. Infantes Martyres. De nece Zachariæ.

Christi annus 8. Augusti Imp. 49.

Herodis horrendus morbus & exitus. Archelai regnum. Palæstinæ in Tetrarchias divisio. Jesvs in Palæstinam reducitur.

Christi annus 600. Gregorii M. II. Mauriti. Imp. 18.

Romilda Agilulphi Ducis defuncti conjux, impudicitia ac prodicionis suæ dignam accepit mercedem, palo publicè infixâ. Chajanus rex Avarum Pannoniam & Thraciam vastans, jamque Constantinopoli imminens, Mauritio Imperatori captivos nummo uno viri- tim redimendos offert. Recusat Imperator hoc lytrum persolvere. Neglectus impius, qui tot insontes vili pecuniâ redimendos, passus est perire. Inter legatos regios Phocas centurio paulò liberius Imperatorem allocutus, & ob id à patriciorum uno alapâ percussus, occasionem nova moliendi arripit. Gregorius Mediolanensi Antistiti regem eligendi dat privilegium.

Mauritius Imp. recusat captivos nummo uno viri- ritim redimert

Christi annus 602. Gregorii M. 13. Mauriti 20.

Romanos Deus per Longobardos plectit. Tergestinus Episcopus Schismaticus, ad Ecclesiâ concordiam

A redit. Mauritium Imperatorem facti pœnicet, quod facti captivos non redemerit. Ostenta necis suæ accipit. Philippicum sororium in suspensionem trahit, cum præciterit, ut ajunt, ab eo se occidendum, cujus nomen à geminata litterâ PH. inchoaret. Ergo ad omnes Orientis Patriarchas & religiosos viros epistolas mittit, & ab eis preces exposcit. Phocas ad imperium evehitur. Mauritius è fugâ reprehensus unâ cum quinque filiis capite plectitur, dum illud inter suorum supplicia, ad singulorum necem proclamat: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Phocæ jam Imperatoris vultus & mores describuntur.

Annus Christi 1196. Celestini III. sextus. Henrici V. sextus.

Episcopus Bellovacensis ab Anglis militiæ capitur. Episcopus Ejus lorica, quod arma sibi non tangenda tractâsser, ad Bellova-Pontificem mittitur cum dicto: Vide an tunica filii tui sit, an non? Ad quæ Pontifex: Non meus, nec Ecclesiæ nec Christi, sed Martis est filius.

Annus Christi 1197. Celestini III. septimus. Henrici V. septimus & ultimus.

Henricus V. ad Alexium Orientis Imperatorem Constantinopolitanum, legationem misit acerbissimam, & ab eo exegit sexdecim puri puri auri talenta. Eadem legatione ita concussus est Alexius, ut tributi asperam conditionem non rejiciendam censuerit. Hinc spoliatâ tradit Nicetas, templa & cœnobîa, suffossa Imperatorum sepulchra, ut Imperatorum aurum posset colligi. Sed illud tam violèter collectum aurum videre non potuit, qui indicendum iussit Henricus Imperator tunc è vivis exemptus. Qui tamen ante mortem ob rapina ingemiscens, pium testamentum condidit. Fridericus II. Henrici filius pro patre imperat. Moguntinus Episcopus Armeniæ regem coronat, &c.

Hoc pede progressus à primo Domini Jesv anno ad hos ultimos, & subinde quædam, quæ mihi visa notatu digniora, liberalius excerpti. Nec operæ pœnicet. Nam ista, mihi crede, ingens præbent lumen in omni genere studiorum. Ita Annalium veteris Testamenti sex volumina, quæ Jacobus Salius Societatis Jesv Theologus perquam limato sanè iudicio scripsit, in notas meas redegi & excerpti, quæ mihi videbantur fore usui. Addo, ne quid te fugiat: Salius à protoplastis ad usque Christum, non solum sacram omnem historiam præcæ legis accuratè summâ persequitur, sed eadem occasione profanæ historiæ Græcæ, Romanæ, Barbaræ, & alterius cujuscumque primaria capita, & quidquid demum ab Orbis originibus ad Christi natalem memoratu aut scriptu dignum est gestum exactissimè docet, signatis unâ temporibus, quod historicorum perique neglexere, in rem tantum intenti. Salius sex libros memoriâ utcumque complecti, est omnem veteris historiæ seriem & mysteria callere. Hic unus ad omnem eruditionis historiæ notitiam sufficeret. Neque hujus operæ me piget.

Eodem modo Titum Livium rei Romanæ facundissimum scriptorem legi, nec omisso verbulo, non resolum, sed & phrasî ac sententiis enotatis. Ita omnes historiæ Livianæ libros in meum succurr & sanguinem verti, paratus exhibere quavis horâ cujusque libri compendium. A Livio decades tres cum dimidiâ, seu libros quadraginta quinque accepimus. Presso pede singulos evolve. Et en quadragesimi quinti stricissimam epitomen.

Elibro 35. Livii, aut 45. Nam Decas secunda periit.

1. Romæ subito ingens exorta est læticia in circo, nullo ejus auctore. Tandem Romanus Consul litteras laureatas accipit, Perseum regem à Romanis esse victum.

Romæ in circo nullo auctore ingens exortata est læticia.